

УДК 347.43

DOI 10.33244/2617-4154.1(18).2025.32-42

О. О. Бойко-Слобожан,
канд. юрид. наук, доцент,
вчений секретар
e-mail: boykoslobojan@ukr.net
ORCID ID 0000-0001-5913-0115;

В. О. Цикалюк,
здобувачка вищої освіти
e-mail: cikalukviktoria@gmail.com
ORCID ID 0009-0005-0686-7558;

В. В. Слободяник,
здобувачка вищої освіти,
Державний податковий університет
e-mail: v.slobodyanyk1626@gmail.com
ORCID ID 0009-0007-6961-0551

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТУ НА СЕКТОР БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У період воєнного стану ефективне фінансування оборонного сектору відіграє ключову роль у гарантуванні національної безпеки та стабільності держави. Проте чинна система правового регулювання бюджетного процесу стикається з численними викликами, такими як надмірна бюрократизація, недостатня оперативність розподілу коштів і високі корупційні ризики. Наявні законодавчі норми, орієнтовані переважно на мирний час, виявляються малоефективними в умовах війни, що ускладнює забезпечення Збройних сил України необхідними ресурсами.

Метою дослідження є вивчення специфіки правового регулювання бюджетного процесу в сфері безпеки та оборони під час воєнного стану, оцінка ефективності чинної нормативно-правової бази та розробка пропозицій щодо її вдосконалення для забезпечення фінансової стабільності й оперативного реагування на актуальні виклики.

У ході дослідження застосовувалися такі методи: аналіз і синтез нормативно-правових актів, що регламентують бюджетний процес в оборонному секторі; порівняльний аналіз міжнародного досвіду фінансування оборонної сфери; системний підхід до ідентифікації ключових проблем та розробки рекомендацій щодо оптимізації правового регулювання.

Аналіз показав, що існуюча система фінансування оборонного сектору має ряд критичних недоліків, які знижують її ефективність. Зокрема, складні бюрократичні процедури уповільнюють розподіл коштів, що негативно впливає на забезпечення ЗСУ

матеріально-технічними ресурсами. Високий рівень секретності видатків обмежує громадський контроль, що створює умови для можливих зловживань. Водночас міжнародний досвід свідчить, що цифровізація бюджетного процесу, запровадження механізмів швидкого перерозподілу фінансів і посилення антикорупційних заходів можуть суттєво покращити ефективність використання бюджетних ресурсів.

Для підвищення ефективності бюджетного процесу в оборонному секторі необхідно впровадити механізми оперативного перерозподілу фінансів через створення спеціальних фондів швидкого реагування, що дадуть змогу спрямовувати кошти на найнагальніші потреби оборони без затримок. Також розширити цифровізацію та автоматизацію бюджетного процесу, що сприятиме прискоренню розподілу фінансових ресурсів і підвищенню рівня контролю за їх використанням. Не менш важливим є забезпечення прозорості оборонних закупівель через запровадження диференційованого підходу до секретності витрат, що мінімізує корупційні ризики.

Загалом модернізація бюджетного процесу з урахуванням швидкості, гнучкості та прозорості значно підвищить ефективність фінансування оборонного сектору, що є важливим чинником зміцнення обороноздатності України.

Ключові слова: фінансування оборонного сектору, бюджетний процес, воєнний стан, правове регулювання, бюрократія, прозорість витрат, корупційні ризики, цифровізація, оборонні закупівлі, фінансова стабільність, національна безпека.

Мета статті. Метою статті є дослідження особливостей правового регулювання процесу формування бюджету на сектор безпеки і оборони в умовах воєнного стану, аналіз основних нормативно-правових актів, що регулюють цей процес та їх ефективності в забезпеченні фінансової стійкості й оперативного реагування на виклики, що пов'язані з національною безпекою.

Постановка проблеми. Регулювання бюджетного процесу для оборонного сектору в умовах воєнного стану виступає критично важливим інструментом підтримки національної безпеки та зміцнення державної стійкості. У цьому аспекті вирішальну роль відіграють нормативно-правові акти, які встановлюють засади, процедури та механізми фінансування оборонної сфери. В умовах військових дій фінансування оборонного сектору вимагає максимальної оперативності, гнучкості та ефективності. Законодавство має створювати умови для швидкого перерозподілу ресурсів на першочергові потреби, такі як закупівля озброєння, логістика, мобілізація, соціальне забезпечення військовослужбовців.

Однак, незважаючи на нагальну потребу гнучкого управління оборонним бюджетом, цей процес супроводжується рядом системних труднощів, які можуть значно впливати на ефективність військових операцій і загальну стійкість держави. Однією з ключових проблем є надмірні складні бюрократичні механізми, які уповільнюють розподіл коштів в умовах активних бойових дій. Чинне законодавство, орієнтоване на мирний час, часто не відповідає вимогам реалій війни, коли критично важливо ухвалювати рішення миттєво. Зокрема, затримки в погодженні додаткових видатків або перегляді бюджету можуть стати серйозною перепорою для своєчасного постачання зброї, військової техніки та інших життєво необхідних ресурсів для армії.

Важливим аспектом є стабільність фінансування оборонного сектору. Війна вимагає колосальних ресурсів, що створює значне навантаження на державний бюджет. Значні оборонні витрати часто змушують уряд скорочувати фінансування соціальних програм або вдаватися до збільшення державного боргу. Додатковим чинником є залежність України від міжнародної фінансової підтримки, яка відіграє важливу роль у забезпеченні військових потреб. Будь-які затримки в надходженні коштів чи скорочення обсягів допомоги можуть суттєво ускладнити реалізацію оборонних ініціатив та поставити під загрозу стабільність військового забезпечення.

Усе зазначене вказує на надзвичайну актуальність питання регулювання бюджетного процесу в оборонному секторі під час воєнного стану та є складним завданням, що вимагає балансування між швидкістю ухвалення рішень, ефективністю фінансування та прозорістю використання коштів. Для забезпечення стабільної боєздатності армії необхідні заходи щодо реформування фінансових механізмів, спрощення процедур без втрати контролю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх досліджень і публікацій показує важливість удосконалення правового регулювання фінансування сектору безпеки та оборони, особливо в умовах воєнного стану. Останні дослідження акцентують увагу на необхідності правового забезпечення ефективного використання бюджетних коштів, що є критичним для підтримки обороноздатності держави.

У своїй статті І. В. Мізіна зазначає, що однією з важливих умов існування держави в умовах війни є забезпечення правового регулювання фінансування оборонної сфери. Упродовж останніх років в Україні зроблено значні кроки щодо вдосконалення існуючої та прийняття нової нормативно-правової бази, яка регулює ці питання. Серед основних напрямів забезпечення фінансування оборонної сфери в умовах війни вона виокремлює: дієву систему контролю та прозорості закупівель; протидію корупції під час фінансування; залучення під час підготовки профільних нормативно-правових актів досвідчених фахівців та науковців за напрямками діяльності; удосконалення електронної системи фінансування та закупівель; зміну системи фінансування; удосконалення антикорупційної політики у сфері обороноздатності; запровадження позитивного міжнародного досвіду [1].

Д. В. Коробцова у своєму дослідженні «Правове забезпечення фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану» звертає увагу на те, що фінансова безпека держави як складова економічної безпеки залежить від її елементів, що мають вплив на забезпечення національної безпеки загалом [2].

Цікавою є думка Л. П. Сідельникової та С. О. Рудик, які стверджували, що однією з центральних ланок фінансування функцій держави є видатки державного бюджету на оборону, зокрема на утримання ЗСУ, а соціальний захист військовослужбовців доцільно розглядати як додатковий аспект забезпечення військово-економічної безпеки України [3].

У своїй роботі І. В. Шпак, описуючи воєнні дії на території нашої країни, які негативно вплинули на всі сфери життя українського народу, зокрема наслідки збройної агресії відобразились на основному плані доходів та витрат держави. Так, стало зрозуміло, що до початку повномасштабного вторгнення фінансування сектору

безпеки і оборони за кількісними показниками було обмеженим і, як наслідок, стало на заваді формування міцної фінансової бази. Однак бюджети 2022 та 2023 років варто охарактеризувати як «військові бюджети» зі значним впливом зовнішнього фінансування. Але питання забезпечення ефективності здійснення видатків бюджету на сектор національної безпеки та оборони залишається відкритим. Водночас відсутність бюджетної стратегії сповільнює підвищення ефективності використання видатків бюджету, а також не дає змогу мінімізувати ті ризики й загрози, що можуть виникнути в майбутньому [4].

Н. М. Ткачук у своїй статті вказує на основні труднощі у фінансуванні військових частин ЗСУ, серед яких є недостатність бюджетних коштів для повного фінансування оборонного сектору, виділення коштів на військові потреби в обсязі, що не відповідає реальним потребам, а також відсутність ефективних механізмів контролю за раціональним і цільовим використанням цих ресурсів [5].

Однак, незважаючи на велику кількість наукових досліджень, проблема правового регулювання витрат бюджету на сектор національної безпеки та оборони з урахуванням поточних викликів і загроз в умовах воєнного стану залишається недостатньо вивченою і потребує подальшого аналізу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Актуальність статті, що аналізує правове регулювання формування бюджету на сектор безпеки та оборони в умовах воєнного стану, зумовлена нинішніми викликами, які ставить війна перед державними інститутами. В умовах загрози національній безпеці особливо важливим є забезпечення прозорого й ефективного використання бюджетних ресурсів для підтримки обороноздатності країни. У зв'язку з динамічними економічними та політичними обставинами дослідження цього питання дає змогу визначити, яким чином правові механізми можуть сприяти належному фінансуванню сектору безпеки та оборони, що є критично важливим для стабільності держави.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про організацію оборонного планування» оборонний бюджет – це видатки, передбачені в Державному бюджеті на оборону держави [6]. Це важлива частина державного бюджету, яка передбачає фінансування діяльності, пов'язаної з забезпеченням національної безпеки, обороноздатності країни, функціонуванням збройних сил, а також інших органів, які здійснюють захист держави.

Правове регулювання формування Державного бюджету здійснюється на підставі рішень уряду. Враховуючи введений воєнний стан в Україні, Державна казначейська служба України за погодженням з міністром фінансів здійснює перерозподіл та фінансове забезпечення видатків на національну безпеку та оборону, заходи з регулювання фінансів на період правового режиму воєнного стану, а також платежі за видатками головних розпорядників бюджетних коштів у межах, затверджених для них Законом України «Про Державний бюджет України на 2022 рік» бюджетних призначень з подальшим внесенням змін до розпису Державного бюджету України на 2022 рік в установленому порядку [7].

Правове регулювання бюджету на оборону ґрунтується на сукупності правових норм, які забезпечують раціональне планування, розподіл і контроль фінансових

ресурсів, спрямованих на зміцнення обороноздатності країни. Ключовими принципами правового регулювання є дотримання законності, забезпечення прозорості, цільове використання коштів і забезпечення звітності. Ці принципи спрямовані на досягнення балансу між потребами оборонного сектору, економічними можливостями країни та інтересами суспільства.

Видатки на оборону – це грошові витрати держави на оборонні заходи, зокрема утримання збройних сил, розвиток оборонної промисловості, воєнні дослідження, підготовку військових фахівців як основу кризового реагування на воєнні загрози, лікування та реабілітацію військових [1].

Згідно з Законом України «Про Державний бюджет України» витрати на оборону щороку зростають, проте їх недостатньо для покриття всіх потреб. 2024 року оборонний бюджет становить понад 1,5 трлн грн, що є рекордним показником, але значна частина коштів залучається через міжнародну допомогу та військові облігації [8].

Ю. Д. Радіонов акцентує увагу на тому, що такі різкі зміни в складі й обсягах видатків зведеного бюджету пов'язані з повномасштабним вторгненням росії на територію України та необхідністю переспрямування фінансових ресурсів у межах зведеного бюджету для задоволення гуманітарних, соціальних та інших потреб воюючої країни. Зокрема, йдеться про належне фінансування ЗСУ та загалом сектору безпеки, аби активізувати заходи протистояння агресії, формування мобілізаційних резервів, закупівлі зброї, техніки, забезпечення релокації вітчизняних підприємств, виплат різних допомог населенню тощо [9].

Запровадження воєнного стану в державі базується на відповідних нормах законодавства, які регулюють правовий режим, організацію та функціонування органів влади в умовах збройного конфлікту чи загрози національній безпеці. Механізм формування оборонного бюджету потребує особливої уваги й максимально можливої деталізації.

Спочатку, відповідно до поставлених завдань, у військових частинах, закладах та установах визначають потребу в матеріальних і фінансових ресурсах для виконання завдань кожним із цих підрозділів у наступному році. У процесі розрахунків визначають нормативну потребу за всіма видами забезпечення. Конкретні нормативи необхідного фінансового та матеріального забезпечення зазвичай встановлюється відомчими документами, а саме наказами міністра оборони України та начальника Генерального штабу ЗСУ [10].

На нашу думку, юридичні механізми напряму впливають на бюджетний процес у таких аспектах як швидкість ухвалення рішень: уряду надається можливість скороченого розгляду змін до державного бюджету, що дає змогу оперативно реагувати на військові потреби. Також не менш важливим є пріоритизація видатків: значна частина фінансування перерозподіляється на оборону, цивільний захист, забезпечення роботи критичної інфраструктури.

У процесі реалізації оборонного бюджету України в умовах воєнного стану постає ряд серйозних викликів і проблем, які впливають на ефективність використання

фінансових ресурсів. Оборонний бюджет України часто характеризується недостатньою прозорістю, що ускладнює громадський контроль за розподілом та використанням коштів. Згідно з Законом України «Про національну безпеку України» (ст. 26) фінансування сектору оборони та безпеки має бути прозорим і ефективним, однак через засекреченість деяких витрат суспільство та антикорупційні органи не завжди можуть оцінити, наскільки ефективно використовуються кошти [11].

Зокрема, Закон України «Про державну таємницю» (ст. 8) передбачає, що певна інформація про оборонні закупівлі може бути засекречена [12]. Тим самим це створює ризики зловживань, адже під гриф «таємно» нерідко потрапляють не лише критично важливі оборонні проєкти, але й звичайні державні закупівлі. Для забезпечення прозорості необхідно ввести диференційований підхід до секретності оборонних витрат, а саме: розкриття загальної інформації про некритичні закупівлі; посилення ролі Рахункової палати та антикорупційних органів у контролі за витратами оборонного бюджету.

Однією з основних проблем, пов'язаних з корупцією в оборонному секторі, є компрометація національної безпеки. Такі корупційні дії, як підкуп та розкрадання можуть послабити обороноздатність країни через погіршення якості та ефективності військового обладнання та послуг. Це зі свого боку ставить під загрозу життя військовослужбовців та безпеку всієї нації [13]. За даними НАБУ, значна частина зловживань пов'язана із завищенням цін на оборонні товари, неякісним виконанням контрактів і неефективним використанням ресурсів.

Закон України «Про запобігання корупції» та створення антикорупційних органів (НАБУ, САП, НАЗК) стали важливими кроками у боротьбі з корупцією в секторі оборони. Проте їхня ефективність часто обмежується складністю розслідувань у військовій сфері та політичним тиском [14].

Також 2023 року в Міністерстві оборони України створили Департамент з питань запобігання та виявлення корупції. Ключовою метою Департаменту є поширення і реалізація в дійсності принципу нульової толерантності до корупції [15]. Однак значні фінансові ресурси, спрямовані на утримання таких структур, можуть створювати передумови для корупційних ризиків у їхній діяльності, а також підвищувати ймовірність зловживань під час здійснення закупівель у оборонному секторі загалом.

Подолання корупції є одним з пріоритетних напрямів діяльності Міністерства оборони України, і воно ставить собі за мету створення стійкої та ефективної системи запобігання корупції у структурних підрозділах Міністерства оборони України, Генерального штабу Збройних сил України та інших органах військового управління і Збройних сил України загалом, а також в установах, організаціях, державних підприємствах та небюджетних суб'єктах господарювання, які належать до сфери управління Міністерства оборони України [16]. Закупівлі у сфері оборони залишаються одним із найкорупційніших напрямів фінансування. Хоча система Прозогто частково покращила ситуацію, багато закупівель усе ще здійснюються без конкуренції.

Реалізація оборонного бюджету України стикається з серйозними викликами, які потребують системних рішень. Подолання проблем непрозорості, корупції та недостатності

ресурсів можливе лише за умови ефективного державного управління, активної участі громадянського суспільства та міжнародної підтримки. Важливими кроками в цьому напрямі є вдосконалення законодавства, зміцнення антикорупційних механізмів та оптимізація бюджетної політики у сфері оборони.

Запровадження міжнародних стандартів у бюджетному процесі оборонного сектору є важливим кроком до підвищення ефективності фінансового управління, прозорості витрат та запобігання корупційним ризикам. Дотримання таких стандартів сприяє посиленню контролю за використанням оборонних коштів, оптимізації ресурсів і зміцненню довіри міжнародних партнерів. Для прикладу, Міністерством оборони Польщі розроблено та впроваджено комплексну систему попередження корупційних ризиків, які пов'язано із закупівлями у сфері оборони. Вони існують протягом усього процесу (підготовчий етап, тендери та торги, фінальна стадія). Запобігання корупційним ризикам, забезпечення дотримання підзвітності, прозорості та доброчесності здійснює Бюро антикорупційних процедур [17].

З 2023 року Україна активно працює над інтеграцією до НАТО. Це передбачає адаптацію системи оборонного фінансування до стандартів Альянсу, зокрема: впровадження програмно-цільового методу планування бюджету, посилення парламентського контролю за оборонними витратами відповідно до практик НАТО, використання стандартів закупівель НАТО, що підвищить прозорість і ефективність використання ресурсів.

Висновки. Основним призначенням оборонного бюджету є забезпечення збройних сил та інших структур, відповідальних за безпеку, необхідними ресурсами для виконання їхніх завдань. Він є стратегічно важливим компонентом державних фінансів, який враховує як поточні потреби, так і довгострокове планування оборони.

Правове регулювання формування бюджету на сектор безпеки і оборони в умовах воєнного стану відіграє ключову роль у забезпеченні національної безпеки та обороноздатності України. В умовах збройного конфлікту держава змушена оперативно адаптувати бюджетну політику, балансуючи між зростаючими потребами Збройних сил України, правоохоронних органів та фінансовими можливостями країни.

Нормативно-правова база, зокрема Конституція України, закони України «Про національну безпеку України», «Про оборону України» та Бюджетний кодекс України, визначає загальні принципи та механізми фінансування сектору безпеки і оборони. Водночас воєнний стан вимагає особливих підходів до формування бюджету, що охоплюють підвищення гнучкості фінансування, оперативний перерозподіл коштів, спрощення процедур державних закупівель та залучення міжнародної фінансової допомоги.

Основними викликами в умовах війни залишаються непрозорість окремих оборонних витрат, корупційні ризики, складність контролю за використанням бюджетних коштів та необхідність довгострокового планування. Для їх подолання необхідне вдосконалення механізмів парламентського та громадського контролю, гармонізація бюджетної політики зі стандартами НАТО та запровадження сучасних цифрових інструментів аудиту і моніторингу витрат.

Для підвищення ефективності фінансування оборонного сектору необхідно забезпечити гнучкість і оперативність бюджетного процесу за збереження належного контролю. Важливим кроком у цьому напрямі є впровадження механізмів швидкого перерозподілу коштів, зокрема через створення спеціальних фондів оперативного реагування для негайного фінансування критично важливих оборонних потреб. Крім того, цифровізація фінансового управління та автоматизація бюджетних процесів сприятимуть прискоренню розподілу ресурсів і підвищенню прозорості їх використання, що зі свого боку допоможе зменшити корупційні ризики.

Отже, ефективне правове регулювання бюджетного процесу у сфері безпеки і оборони має забезпечити прозорість, ефективність та оперативність фінансового управління. Подальший розвиток законодавчої бази, посилення антикорупційних механізмів та стратегічне планування оборонного бюджету дадуть змогу Україні оптимально використовувати наявні ресурси та зміцнити свою обороноздатність у довгостроковій перспективі.

Тому майбутнє оборонного фінансування має ґрунтуватися на принципах швидкості, гнучкості та підзвітності, що стане запорукою ефективної оборони та національної безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мізіна І. В. Особливості правового регулювання фінансування оборонної сфери в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2023. № 1. С. 144–145.
2. Коробцова Д. В. Правове забезпечення фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану. *Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право*. 2022. Розділ 5. С. 144–145.
3. Сідельникова Л. П., Рудик С. О. Концептуальні засади сутності видатків державного бюджету на оборону. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 28. С. 6.
4. Шпак І. В. Сутність та особливості правового регулювання видатків бюджету на сектор національної безпеки і оборони в умовах воєнного стану. *Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право*. 2023. Розділ 7. С. 559.
5. Ткачук Н. М. Особливості фінансування видатків України на оборону. 2024. С. 322–323.
6. Про організацію оборонного планування. Офіційний вебпортал парламенту України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2198-15#Text> (дата звернення: 11.02.2025).
7. Деякі питання казначейського обслуговування. Єдиний вебпортал органів виконавчої влади України. URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-kaznachejskogo-obslugovuvannya-182-250222>
8. Оборонний бюджет України на 2024 рік перевищить 21,6% ВВП. URL : https://biz.ligazakon.net/news/222711_oboronniy-byudzheth-ukrani-na-2024-rk-perevishchit-216-vvp (дата звернення: 01.02.2025).

9. Радіонов Ю. Д. Пріоритети бюджетної політики в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення України. Управління державними фінансами. *Фінанси України*. 2023. Вип. 9. С. 24–47.
10. Гуменюк Р. П. Актуальні питання планування та формування оборонного бюджету в сучасних умовах. *Фінанси, облік, банки*. 2018. Вип. 1 (23). С. 65–72.
11. Про національну безпеку України : Закон України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 05.02.2025).
12. Про державну таємницю : Закон України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text> (дата звернення: 05.02.2025).
13. Бондаренко О. С. Корупційні прояви в оборонному секторі в умовах воєнного стану та післявоєнний період: характеристика та заходи нівелювання. Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. DOI : <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.03.5>
14. Про запобігання корупції : Закон України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 05.02.2025).
15. Після «яєчного скандалу» Міноборони України створило департамент для боротьби з корупцією. URL : <https://www.unian.ua/society/minoboroni-ukrajini-stvorilo-departament-z-pitan-viyavlennya-korupciji-12180288.html> (дата звернення: 05.02.2025).
16. Сарат А. Корупція в оборонно-промисловому комплексі як загроза національним інтересам і національній безпеці України. Університетські кримінально-правові та кримінологічні читання. Харків, 2017. С. 131–135.
17. Легка О. В. Вплив корупційних ризиків на трансформацію оборонних закупівель в Україні. Проблеми правоохоронної та правозахисної діяльності. *Правова позиція*. 2024. № 1 (42). С. 64–68. URL : <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/6755/1/14.pdf> (дата звернення: 10.02.2025).

REFERENCES

1. Mizina I. V. Features of the legal regulation of the financing of the defense spheres under the conditions of the state of martial. *Current Issues of Domestic Jurisprudence*. 2023. № 1. P. 144–145.
2. Korobtsova D. V. Legal provision of financial security of the state in martial law. *Administrative law and process; financial law; information law*. 2022. Section V. P. 144–145.
3. Sidelnikova L., Rudyk S. Conceptual principles of the essence of the state budget expenditure on defense. 2021. № 28. P. 6.
4. Shpak I. The essence and features of the legal regulation of budget expenditures on the sector of national security and defense under the conditions of the state of martial. *Administrative law and process; financial law; information law*. 2023. № 7. P. 559.
5. Tkachuk N. M. Peculiarities of financing Ukraine's defense expenditures. 2024. P. 322–323.
6. On the Organization of Defense Planning. Official web portal of the Parliament of Ukraine. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2198-15#Text> (access date: 11.02.2025).

Бойко-Слободжан О. О., Цикалюк В. О., Слободяник В. В. Особливості правового регулювання формування бюджету на сектор безпеки та оборони в умовах воєнного стану

7. Some issues of treasury services. Unified web portal of executive authorities of Ukraine. URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-kaznachejskogo-obslugovuvannya-182-250222>
8. The defense budget of Ukraine for 2024 will exceed 21.6% of GDP. URL : https://biz.ligazakon.net/news/222711_oboronniy-byudzh-et-ukrani-na-2024-rk-perevishchit-216-vvp (access date: 01.02.2025).
9. Radionov Yu. D. Priorities of budget policy in the conditions of martial law and post-war reconstruction of Ukraine Management of public finances. *Finances of Ukraine*. 2023. Issue 9. P. 24–47.
10. Gumenyuk R. P. Current issues of planning and formation of the defense budget in modern conditions. *Finance, accounting, banks*. 2018. Issue 1 (23). P. 65–72.
11. The Law of Ukraine On the National Security of Ukraine. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (access date: 05.02.2025).
12. Law of Ukraine On State Secrets. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text> (access date: 05.02.2025).
13. Bondarenko O. S. Corruption in the defense sector under martial law and the post-war period: characteristics and measures to eliminate it. Criminal law and criminology; criminal enforcement law. DOI : <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.03.5>
14. Law of Ukraine On Prevention of Corruption. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (date of access: 02/05/2025).
15. After the "egg scandal", the Ministry of Defense of Ukraine created a department to combat corruption. URL : <https://www.unian.ua/society/minoboroni-ukrajini-stvorilo-departament-z-pitan-viyavleniya-korupciji-12180288.html> (date of access: 02/05/2025).
16. Sarat A. Corruption in the defense-industrial complex as a threat to national interests and national security of Ukraine. University criminal-legal and criminological readings. Kharkiv, 2017. P. 131–135.
17. Legka O. V. The impact of corruption risks on the transformation of defense procurement in Ukraine. *Problems of law enforcement and human rights activities*. 2024. Legal position № 1 (42). P. 64–68. URL : <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/6755/1/14.pdf> (access date: 10.02.2025).

O. O. Boyko-Slobozhan, V. O. Tsykaliuk, V. V. Slobodanyk. FEATURES OF THE LEGAL REGULATION OF BUDGET FORMATION FOR THE SECURITY AND DEFENSE SECTOR UNDER MARTIAL LAW

During the period of martial law, effective financing of the defense sector plays a key role in ensuring national security and state stability. However, the current system of legal regulation of the budget process faces numerous challenges, such as excessive bureaucratization, insufficient efficiency in fund allocation, and high corruption risks. Existing legal norms, primarily designed for peacetime, prove to be ineffective in wartime conditions, complicating the provision of necessary resources to the Armed Forces of Ukraine.

The aim of this study is to examine the specifics of legal regulation of the budget process in the security and defense sector during martial law, assess the effectiveness of the current regulatory framework, and develop proposals for its improvement to ensure financial stability and prompt response to emerging challenges.

The study employed the following methods: analysis and synthesis of legal acts regulating the budget process in the defense sector; comparative analysis of international experience in defense financing; and a systematic approach to identifying key problems and developing recommendations for optimizing legal regulation.

The analysis revealed that the existing system of defense sector financing has several critical shortcomings that reduce its effectiveness. In particular, complex bureaucratic procedures slow down the allocation of funds, negatively affecting the supply of material and technical resources to the Armed Forces of Ukraine. The high level of expenditure secrecy limits public oversight, creating conditions for potential abuses. At the same time, international experience indicates that digitalization of the budget process, the introduction of mechanisms for the rapid redistribution of funds, and the strengthening of anti-corruption measures can significantly improve the efficiency of budget resource utilization.

To enhance the effectiveness of the budget process in the defense sector, it is necessary to introduce mechanisms for the rapid redistribution of funds by establishing special rapid response funds, which will allow for the immediate allocation of financial resources to the most urgent defense needs. Additionally, expanding digitalization and automation of the budget process will facilitate the faster allocation of financial resources and increase oversight of their use. Ensuring transparency in defense procurement through the introduction of a differentiated approach to expenditure secrecy is also crucial, as it will minimize corruption risks.

Overall, the modernization of the budget process, taking into account speed, flexibility, and transparency, will significantly improve the efficiency of defense sector financing, which is a crucial factor in strengthening Ukraine's defense capability.

Keywords: *defense sector financing, budget process, martial law, legal regulation, bureaucracy, expenditure transparency, corruption risks, digitalization, defense procurement, financial stability, national security.*

Стаття надійшла до редколегії 13 січня 2025 року